

בא א ב מ"י פכ"ע
מהלכות שבת הל' ט
והל' י' סמ"ג עשין כט
טוש"ע א"ח סי' רע"א
סעף י':
בב ג מ"י שס הל' ה
ז ומגן שם טור ש"ע
א"ח שם ס"ז:
בב ד מ"י ומגן שם
טוש"ע א"ח סי' רל"ט
ס"ה:

רבינו הגאון

ואמר רב ברוך אמר
רב נטל ידיו לא
יקדש ואסיקא רב אימת
דחביבה עליה ריפתא
מקדש אריפתא, אימת
דחביבה עליה חמרא
מקדש אחמרא.

הנוטל ידיו לא יקדש. פירש רש"ם וצ"ל דרז עמרם משום
היסח הדעת וקשה דהא רב גופיה קאמר צ"ל כל הנשך
(חולין דף קו:) נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום ו"ל דתנאי
לא מהני אלא היכא דלא שכיחי מיא כגון שאין לו מים בסמוך או יש
לו וצריך לדברים אחרים אבל היכא
דשכיחי מיא ויש לו בסמוך לא יועיל
תנאי דמשמע התם דקאמר אמר
להו רבא להנהו בני פקתא דערבות
כגון אתון דלא שכיחי לכו מיא משו
דייכו מנאפרא ואתנו בעליהו כולי
יומא איכא דלאמרי צבעת הדחק
ופליגא דרב ואיכא דלאמרי אף שלא
צבעת הדחק והיינו דרב משמע
דרב נמי איירי בלא שכיחי מיא
דקאמר כגון אתון דלא שכיחי לכו
מיא וקאמר והיינו דרב וה"ר אלחנן
מפרש (ט) נוטל לא יקדש משום דמיחזי
כנוטל ידיו לפירות דהרי זה מגסי
הרוח: **זימנין פניאין** הוה קאימנא
קביה רב. השתא מסיק דקדוש
לא הוה היסח הדעת וא"ת בדפסק אלו
דברים (ברכות דף נ"א) אמרי צ"ה מוזגין
את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ומפרש
טעמא (י) משום דתקף לנטילת ידים
סעודה וזי מציגת הכוס הוה טפי

נטל ידיו לא יקדש. דקדושה מפסיק צין נטילה לאכילה והוה כהיסח
הדעת ובעי נטילה אחריתי בחר קידושא: **דחביבה ליה ריפתא.** שהיה
רעב מקדש אריפתא. אלמא לא צעי נטילה אחריתי אלא מעיקרא משי
ואכל נהמא דקידושא: **דחביבה ליה חמרא.** שהיה זמא: **טעם.**
אם אכל שוב אינו מקדש כל הלילה:
אישתלי. רב ירמיה: **אמרה ליה**
דזיפסו. דרב אסי לרב אסי: **והאמר**
לא עזיד הכי. דאמר רב אסי טעם
אינו מצדיל: **כרביה.** כרב דרב הונא
משמיה דרב הוה אמר שמעתימה:
כל

רשב"ם

נטל ידיו לא יקדש. אלא אחר יקדש
והוא ילא ידי חובתו בשמיעה ושמה
לאין כאן היסח הדעת מאחר שהוא
עצמו אינו מצדק אבל הוא עצמו לא
יקדש אם נוטל ידיו כדי שיאכל על
סמך נטילה דלפני קידוש דקדוש
מפסיק צין נטילה לאכילה והוה
כהיסח הדעת וצעי נטילה אחריתי
בחר קידושא דתקף לנטילת ידים
סעודה (ט) וצביל קידוש לא צעי נטילה
דהנוטל ידיו לפירות ה"ו מגסי הרוח
והא קמ"ל דנטילה שלפני קידוש אינה
עולה לו לפיכך יקדש תחלה ואח"כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' הנוטל ידיו לא
יקדש וכן אמר רב אדא
בר אבהו אמר רב נטל
ידיו לא יקדש אמר רב
ר' יצחק: (ב) הוה ד"ה
הנוטל וזי' והכז אלחנן
מפרש הנוטל ידיו לא
יקדש: (ג) ד"ה מקדש
והו' דלא הוה היסח הדעת
וצינולמא:

מוסף תוספות

א. וא"כ היכי הוה קידוש
היסח הדעת והלא אין לך
התנאה גדולה וראיתו מוה
כיון שרעתו לאכול מיד.
מו"י ר"פ ב. מאי מייחזי
ראה ממקדש אריפתא
למקדש אחמרא. מו"י
הרא"ש. ג. לברכת
המוציא. ט. ד. דאע"ג
דהוה חמר מדינה מכל
מקום אין עליו שם יין
דגבי זכירה כתיב וזכרו
כיון לבבון. מו"י ר"פ לקמן
קו. שאין מקדשין אלא על
היין הראוי לנסך ע"ג
המזבח. דקדוש אפשר
בפת. מ"י הר"ן לקמן קו.
ה. צדיקים עצמם לא
כ"ש. מו"י הרא"ש.
ו. ודאין זה דבר מנונה
כ"כ. ט. ט.

היסח הדעת מקידוש ו"ל דשאני מציגת שהיא צמנין וצריך דקדוק שלא
יחסר ואלא יומיר והוה טפי היסח (הדעת) מקידוש ור"ת פירש דהתם
איירי בחול ויש לחוש שאם יטול קודם מציגת שיעסקו צבעת דברים
ולא יאכל לאתרי ולא אדעמיה אבל צבעת אין לחוש שפליג לדבר
אחר שהשלחן ערוך ויאכל מיד: **מקדש אריפתא.** פירש
רש"ם שהיה מקדש על הפת צמקוס יין ואם כן היה נוטל תחלה
ולא הוה קידוש הפסק וקשה לר"ת¹ דקידוש על הפת ודאי לא הוה
הפסק שהקדוש הוא לאחר המוציא והוה כמו גביל למורי² דלא
הוה הפסק צין צרכה לאכילה וכ"ש דלענין נטילה לא הוה הפסק
אבל צמקוס על היין שהוא קודם המוציא יהיה הפסק צין נטילה
³ והיה נוטל ואח"כ לפעמים היה נמלך והוה מקדש אחמרא והיה
סומך על אותה נטילה ואין להקשות לרש"ם דהא משמע לקמן
דאין מצדילין על הפת מדלמימיר צת טוות וא"כ כל שכן דאין
מקדשין על הפת דקדוש חמור מהצדלה כדלמרינן לעיל (דף קה).
דקובעת לקדוש ולא להצדלה ולקמן אמרינן סבור מינה קידושי
הוא דלא מקדשין הא אצדולי מצדילין דאינה קאיא דאיכא טעמא
דכיון שמוזגה לסעוד סעודת שבת שייך קידוש על הפת אבל הצדלה
אין ענינה אלא פת אלא דוקא על היין דשייך בכל דבר הודא"פ
ושירה מ"מ נראה לר"ת דאין מקדשין על הפת כלל והכא ה"פ
הנוטל ידיו לא יקדש משום דס"ל לרב יש קידוש שלא צמקוס
סעודה וחישינן שמא יפליג וילך לחוך א"ל רב יצחק כו' זימנין
דחביבה ליה ריפתא ומקדש אריפתא כלומר הוה מקדש אחמרא על דעת
כדפרישית לעיל וזימנין דחביבה ליה חמרא הוה מקדש אחמרא שלא צמקוס
ריפתא דהיינו סעודה דכזירא ליה דיש קידוש שלא צמקוס סעודה
ומאן דסבר אין קידוש אלא צמקוס סעודה כ"ש דנוטל ידיו ומקדש דלא הוה היסח (ט)
וצירושלמי בדרכות גבי פלוגתא דר"ש ור"ב מצדק על היסח
ואחר כך מצדק על היין משמע כפ"ת דאין מקדשין על הפת דא"ר זעירא
מדברי שניהם נלמד מצדילין בלא יין ואין מקדשין בלא יין אמר רבי
יוסי צ"ר צון נהיגין תמן מקום שאין יין שליח צבור יורד לפני המזבח
ואומר צרכה אחת מעין שבע וחזות צמקוס ישראל ויום השבת משמע שאין
מקדשין על הפת ו"ע אם מקדשין על השכר היכא דהוה חמר מדינה
כמו שמצדילין וכולהו שמעתינן דאסרה לקדושי אשיכרא איכא לאוקמא
בשאינו חמר מדינה ותדע מדקאמר רב כשם שאין מקדשין כך אין מצדילין
ובחמר מדינה פשיטא דמצדילין ולקמן נמי דאמר אין מקדשין בלא יין
וכן היא דירושלמי שהבאתי איכא לאוקמא דלא אחי למעוטי אלא כשאינו חמר
מדינה ואי מקדשין על השכר היכא דהוה חמר מדינה אחי
שפיר ציוס טוב שאחר השבת שיעשו יקנה"ו על השכר אבל אי אין
מקדשין על השכר ולרש"ם שאומר לקדש על הפת מימה איך יעשו
חזי יקנה"ו על הפת וחזי על השכר ומינהו צסדר דרב עמרם יש אע"ג
דאין מצדילין על הפת ציו"ט שחל צמוצאי שבת מצדילין כיון
דקידוש עיקר כדפסקין יקנה"ו ומקדשין על הפת נעשה הצדלה טפילה
לה ומצדיל על הפת עם הקידוש וכוס צרכת המזון נראה דמצדקין
על השכר היכא דהוה חמר מדינה דהא אפילו הצדלה דטעונה כוס
לכולי עלמא מצדילין כל שכן צרכת המזון דאיכא צרייתא צאלו
דברים (צרכות ג). סבוצרת דאינה טעונה כוס ועוד דלמרינן צשמעתינן
אין אומרים הצא כוס של צרכה פירוש לצדק צרכת המזון אלא על
היין והני מילי דלא קבע סעודתיה עילויה אבל קבע סעודתו עליו
צצמרכין עליו צצרכת המזון וכל שכן אם הוא חמר מדינה מיהו רש"ם
מוחקו מן הספרים. מסקנא דמילתא מצדילין על השכר אם הוא חמר
מדינה ולא על הפת ולר"ת אין מקדשין נמי על הפת אך יש להסתפק
אם מקדשין על השכר: **טעם אינו מקדש.** פי' עד למחר קודם
לאכילה ואם תאמר למאי דפי' לעיל אף ידיו יין ילאו כששתה צצית
הכנסת א"כ איך יקדש שוב צציתו ו"ל דלא מיקרי טעם כיון שלא
טעמו אלא מכוס של צרכה: **אישתלי וטעיה מירי.** מה שמקשי'
השתא צבהתמן של צדיקים אין הקצ"ה מציא תקלה¹ י"ל דהכא
שהמאכל מותר אלא שהשעה אסורה אין שייך להקשות¹ וצמקוס
אחר מפורש (גיטין ט.)²: **שבקריה כרביה ס"ה.** פי' צקונטרס
רב דרב הונא משמיה רבי ירמיה ולא רביה (ה) אלא נראה כרביה
כרב הונא (כדלמרינן) צפ"צ דקדושין (דף מו.) דרב ירמיה תלמידו
של רב הונא דקאמר נראין דברי תלמידו צרב אצא תלמידו חזר
דרב הוה צפ"צ דקדושין (דף מו.) דקאמר ליה מני צדלת ולא
קאמר ליה מני צדלת וצרכות גרסינן צרוב צפריס רב ירמיה
וצקדושין רבי ירמיה: אמר

נוטל ידיו. וכ"ש דהנוטל ידיו לא יבדיל דהא אפילו קידוש צצמקוס
סעודה הוה ואיכא למימר דליכא היסח הדעת אפ"ה אין יכול לסמוך
על נטילה דלפני קידוש. והא דקאמר נוטל לא יקדש ולא אמר מקדש
וחזר ונוטל ידיו היינו משום דלא צבעין נטילת ידים תרי זימני דחזא
מייניהו צצרכה לצטלה הלכך לא יקדש הוא אבל חזירו יקדש לו:
דחביבה ליה ריפתא. שהיה רעב מקדש אריפתא אלמא לא צעי נטילה
אחריתי אלא מעיקרא משי ידיו ואכל נהמא דקידוש אלמא קידוש
שלחור נטילה לא חשיב היסח הדעת. וכן הילכתא דמי שנטל ידיו
קודם קידוש א"ל לחזור ולנטלן אחר קידוש ולא אפליגו רבנן צין
מקדש אריפתא למקדש אחמרא מדלא קא מהדר ליה לרב יצחק צר
שמואל מירי ומינהו לכתחלה מוזגין ואח"כ נוטלין לידים צצ"ה צצמסכת
צצרכות (דף קה.) ומדרב צמעין שמקדשין על הפת ואומר ויכולו ומצדק
המוציא ואינו אוכל גם לא יפרוס עד שיקדש אחרי כן. ודוקא קידוש
אבל הצדלה אינה אלא על הכוס של יין כדלמרינן (שם דף ג.) העשירו
קצעהו על הכוס ומי שאין לו כוס יין צצמקוס (ט) שרגילין לשמות יין אל
יבדיל על הפת ודי לו צצצדלת תפלה צצצדור רב עמרם: **טעם.** אם
אכל לא יקדש כל הלילה אלא למחר קודם סעודה: **אני אומר טעם**
מצדיל. ואע"ג דלגבי קידוש אמינא טעם אינו מקדש צצצדלה אין להחמיר
כל כך: **אשתלי.** רב ירמיה: **אמרה ליה דזיפסו.** דרב אסי: **והאמר**
לא עזיד הכי. דאמר רב אסי טעם אינו מצדיל: **א"ל רב אסי:** שצצק
כרביה ס"ה. ד"ל כרב ורב הונא משמיה דרב היה אומר וכן פירש"י:
כל

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קו.

עין משפט נר מצוה

(א) ולעיל קה: קו: קו: (ב) [לעיל קו: א] ס"ד מרימר, (ד) ועי' תוס' כ"ב: 1: ד"ה מר יונקא, (ה) ס"ד רבין, (ו) [לעיל קה: ו] ועי' תוס' שנת ט: ד"ה למא וכו' גרסתא מסיר הדעת כמו המסית שנת דבדריס רביס והוא מתוק ומפתה בני אדם לשחוחו ואח"כ מנער משון המפסי מוראס ערוך ערך מפסי גרם מפקר ומפסי, (ז) עירובין ע"ג: (ח) [משפ' שפי' כ"א כפי' השבטים, (ט) דף קו: ו] כפי' ומשנה, (י) ועי' תוס' עירובין ע"ג: ד"ה אם ומוס' יומא דף פ: ד"ה היה ומוס' שנת דף עו: ד"ה ועמוד, (יא) [שיך למשנה לעיל (טו: ו) ונבא לדריסה דף פ"א ע"ד דפוס פ"א חב' מה"ל וקראת זאת התפלה מנחה מפני ששעה שפירית מן היום שנגדו כל היום האלפון חטא וכו' שמוכס לרוח היום ומתרגמנין למנח' יומא עכ"ל,]

כל השנה כדלמין לעיל [קו:]- עד יום רביעי: **פירוואא**. שחר שיעוריס בלשון לע"ז ברו"ש: **והאיני**. שחר תאניס: **ואסני**. שחר תומיס: **שיכרא**. שחר תמריס: **זר תליסר מגני**. שנתנו מיס על התמריס ואחר שזכו נתן על תמריס אחרים וכן **מייסרן ומפייסן**. מלעריין (א) ובשעת שחיה מפייסין הן כלומר טובים הן וראוי לומר עליהן קידוש והזדלה: **אדור ברביס**. נדר שאין לו הפרה: **מי זוריון**. מי משרת הפשתן: **שרי ליה אצא**. התחלת לעשות שחר ולהשתכר זו (א) מערב לכה הוא יפה צעיין מקדש אמה עליו: **כוס של ברכה**. זכרהמ"ז: **מעעמא יין ככל שהוא**. אותה טעימה שאמרו המבדך לרין שיטעוס (ה) ככל שהוא: **מנחה גדולה**. משצב שעות ומחלה ולמעלה זמן הקרבת תמיד כשאתה צא להקדימו: **ומשוס פסח**. שמה ישב בנסעודה וימנע ויפשע מעשות פסח: **או**

רשב"ם

כל השנה כולה. כדלמין לעיל ע' עד יום רביעי. והכי קי"ל כרצו דלמיר טעם מקדש ואם שחך ולא קידש מקדש למחר כל היום כולו וכן טעם מבדיל ואם לא הבדיל מבדיל והולך עד יום רביעי: **וכס טווס**. לן מעונה של אכל וקרא הוא בדניאל (א): **חמר מדינה**. אין יין אחר צעיר הזאת כי אם שחר הלכך מבדילין זו וכן הלכה. אכל מיס לא איקרו חמר מדינה ואין מבדילין על המינס אפילו היכא דליכא שחר ויין: **שמעמא מינה סלת**. ג' דברים צסידרי הבדלה. ואף על גב דשמעינן מינה דמבדילין על חמר מדינה אע"פ שאינו יין לא חשיב דלא אירי אלא צקדר הבדלה אי נמי מילתא דפשיטא הוא דכיון דאין יין אחר צעיר טוב לו שיבדיל על השכר משלל יבדיל כלל: **מהו לקדושי אשכרא**. צמקוס שאין יין: **פירוואא**. שחר שיעורין: **והאיני**. שחר תאניס: **ואסני**. שיעורין שחר מפרי סנה כגון תומין. והללו חסויין יותר מסתם שחר שלהם שהיה של תמריס: **אכל אבדולי מבדילינן**. אליבא דרב: **תליסר מגני**. שנתן המינס על תמריס ואח"כ נותנן על התמריס אחרים וכן הביא אחרים עד שלש עשרה פעמים. ומגני נראה שהוא לשון אשר מוגן לרין צידך (בכאשית ד') ומתרגמנין ומסר והוא לשון מסך כן השיכרא היה כותש ג"כ ומשירט התמריס חדשים שלש עשרה פעמים: **לעריה**. שלשול. דתמריס משלשלין כדלמירי' ככתובות (דף י:): **מייסרן ומפייסן**. צתמיה. וכי מי שמלער

הגהות הב"ח

(א) גפי' בעי מיניה רב חסדא מרב הונא מהו לקדושי אשכרא כלל: (ב) רש"י ד"ה מייסרן ומפייסן מלעין הן אבל בשעת שחיה: (ג) שם ד"ה שרי וכו' ולהשתכר זו לכה מלל ומינת מערב נמחק: (ד) שם ד"ה מעעמא וכו' שיטעוס די ככל שהוא:

לעיו רש"י

ברוב"ש [בבב"ש]. שחר שיעוריס (מין בירה).

מוסף רש"י

מר יונקא ומר קשישא. שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולענין קורין לו מר יונקא (כתובות פ"ג: ועי' תוס' ב"ב: ד"ה חת).

מוסף תוספות

א. ומלא לוגמיו דאמרינן הכא ע"כ לאו דוקא, אלא כתי שסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו. ח' ה"ן. ב. ואי אפשר שהרי ככל הכוס אין צריך שהיה בו אלא רביעית. ט.

אמר רבא הילכתא טעם מקדש. וכן הלכה: **אמימר מתני** א"ה ב'ו'. צמקוס מילתיה גרסינן מבדיל והולך כל היום כולו דאי לאו הכי היינו לישנא קמא והלכה כלישנא קמא דמבדיל עד רביעי צשנת כדלמיר רבי חייא לעיל ובתשעה צאב שחל להיות צמוז"ש נמי רגילין להבדיל אחר התענית וכן צסדר דרב עמרם: **ושמע מינה מבדיל כל השבת כולה**. לא שמעינן מינה אלא כל היום אלא נקט הכי משום דהלכה כן:

אדור ברביס ב'ו'. דקסדר צצריס אין לו הפרה ואין הלכה כן אלא דוקא על דעת רביס אין לו הפרה וצמקוס אחר מפורש (גיטין דף לו:). **אם טעם מלא לוגמא יצא**. וכדמפרש ציומא (דף פ:). כל שאילו מסלקו ללד אחד יראה כמלא לוגמיו והוי פחות מרביעיית כדלמרינן התם אצל מלא לוגמיו אמרינן התם דהוי יותר מרביעיית ל קמון שהוא ריב רביעיית דלמרינן לקמן והוא דשמה רובא דכסא ודוקא לאדם צינוני אצל לעוג מלך הצשן צעי טפי כדלמרינן התם (ט):

סמוך למנחה. הימה אמאי קרי ליה מנחה דאי משוס דמנחה הימה קריצה צין הערביס הלא גס צשחר קריצה מנחת צחימין ומנחת תמיד וי"ל צשחר יש שם אחר תפלת שחרית ועוד דלמרינן צפרק קמא צצרכות (דף ו:). הוי זכיר צתפלת מנחה שאף אליהו לא נענה אלא צתפלת מנחה ושמה צשעת הקרבת מנחה נענה ולכן קרי ליה תפלת מנחה שאו היה שעת רלון (ט): **ואתי**

תחליפא בר אבימי אמר שמואל כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדילין עליו לוי שדר ליה לר' שיכרא בר תליסר מגני טעמיה הוה בסים טובא אמר כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שירות ותושבחות שבעולם בליליא צעריה אמר (ט) מייסרן ומפייסן אמר רב יוסף אדור ברביס דלא אישתי שיכרא אמר רבא אישתי מי זוריון ולא אישתי שיכרא ואמר רבא תיהוי שקיותיה שיכרא מאן דמקדש אישיכרא רב אישכחיה רב הונא דקדיש אישיכרא אמר ליה שרי אבא למיקני איסתידי משיכרא ת"ר אין מקדשין אלא על היין ואין מברכין אלא על היין אטו אישיכרא ואמאי מי לא מברכין עליהו שהכל נהיה בדברו אמר אביי הכי קאמר אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך אלא על היין ת"ר אין מקדשין על השכר משום ר' אלעזר בר רבי שמעון אמרו מקדשין מטעימת יין כל שהוא ר' יוסי בר יהודה אומר מלא לוגמא אמר רב הונא אמר רב וכן תני רב גידל דמן נרש (ט) דהמקדש וטעם מלא לוגמא יצא ואם לאו לא יצא אמר רב נחמן בר יצחק אנא תנינא לה לא גידול בר מנשיא ולא גידול בר מניומי אלא גידול סתמא למאי נפקא מינה למירמא דיד' אדידיה: סמוך למנחה: איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסח דילמא אתי למימשך ואתי

ראוי הוא לפייס ולרלות להקצ"ה ולומר עליו קידוש: **אדור ברביס**. נדר שאין לו הפרה: **מי זוריון**. מי משרת פשתן: **סיהו שקיפוסה שיכרא**. עני יהיה שלא יוכל לקנות יין מדה כנגד מדה: **מקדש אשכרא**. ואע"פ שהיה יין צעירו. וטעמו משוס דחביב ליה כדלמיר לעיל [קו:]- וימנין דחביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא: **שרי ליה אצא**. התחיל לעשות שחר ולהשתכר זו ויפה צעיין ומקדש אמה עליו: **ואין מצרינן**. צרכת המזון כדמפרש לקמן: **כוס של ברכה**. צרכת המזון: **ה"מ דלא קצע עליה אכל קצע עליה לים לן צה לא גרסינן כלל: מטעמא יין כל שהוא**. אותה טעימה שאמרו המבדך לרין שיטעוס אותה טעימה די ככל שהוא: **וטעם מלא לוגמא יאל ואם לאו לא יאל**. והכי הילכתא. והוא שלא טעם אחד מכל המסויצין אכל טעם אחד מהם יאלו כולן ידי חובתה ואע"פ שלא טעמו: **אמר רב נחמן צר יצחק אנה סיניא לה**. להיכא מתימתא דרב גידל (דמנרש) אכל איני מוכיר מי הוא שמה גידול צר מנשיא או גידול דמן נרש: **מנחה גדולה**. משש שעות ומחלה ולמעלה דהיינו זמן עשיית תמיד הערב כשאתה צא להקדימו כגון צערב הפסח שחל להיות צערב צנת ששחט צש ומחלה והפסח אחריו כדלמרינן צתמיד נשחט (לעיל דף נה:). **ומשוס פסח**. שמה ישב צנסעודה ויפשע מעשות פסח:

מד א מיי פ"ז מהל' צרכות (הל' טו) [ע' כהג' מיי' שם ס"ק טן ופכ"ע מהל' שנת הלכה י סמוג עשין כט טו"ש ע' א"ה ס' קצב ס"ב וס' ערב ס"ט וס' רפט ס"ב] וס' רלו ס"ב: ב [טו"ש ע' א"ה ס' קצב ס"ב]:

מה ג מיי פכ"ע מהל' שנת הלכה ז טו"ש ע' א"ה ס' קל ספ"ג ד וס' רעא ספ"ג יג:

רבינו הגנאל

אמר רבה הלכתא טעם מקדש טעם מבדיל, ומי שלא קדש בכרב שבת מקדש והולך כל היום, ומי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל כל היום כמרימר דמתני והולך כל היום, ומי ליומיה. פי' ובת טוה, לן אותה הלילה בלא אכילה. פי' חמר מדינה, יין ששוחין בני המדינה ליה והוא יינם ואין להם זולתו. שבר מסונן בשלש עשרה מסננות. כלומר הרוק כמלי אל כלי. מייסרן ומפייסן פי' מסיר הדעת, כמו המסית שבת (בבב"ר) [בבב"ר] רכין, והוא מתוק ומפתה בני אדם לשחוחו ואחר [כך] מצטרפו מלשון המפייס מוראס בשבת. רבה בר רב הנה מקדש אשכרא במס' בתחלתו הריני נודר מן התרענים כו'. ור' שמעון נמי הכתיב מייין ושכר יוד, והוא מבעי ליה לאסור יין מצוה כין הירשות, יין מצוה קידושא ואבדולא, הוי הוא מושבע עליהן מחר טיני. אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וזור ואמר הריני נודר אתיא נזירות חלה אשבועה, ורבין הכתיב מכל. ההוא לאסור יין מצוה כין הירשות (א). וירושלמי בשבועות פ"ג שבועה שלא אוכל מצה בלילי הפסח דוקא ואוכל מצה בפסח, שבועה שלא אשב בצל, אסור לישב בצל סוכה, שבועה שלא אשב בצל סוכה, לוקח וישב בצל סוכה. כתוב בספרי דבי רב מייין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כין רשות. ת"ר אין אומרינן הבא כוס לברך אלא על היין, ואסיקנא לא אמרן אלא דלא קביע סעודתיה ועילויא אבל קצע לית לן בה. ת"ר אין מקדשין על השכר משום ר' שמעון אמרו מקדשין וטעימת יין כל שהוא. ר' יוסי אומר מלא לוגמיו. וכן תאני גידול המקדש וטעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא.

(א) [לפינו שם צנויר (ד' ד') הני' ורבנן ממי' הא' רעש ליה לאסור יין מלה כין רשות א"כ למא קאל מין מלי ופכ"ע ש"מ תמיו ע"כ ווני רבינו אלו מיון ו"א"]

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

א) נכנס אלפס אומא ר' אסקי, ב) ומספתא פ"י ה"ל, ג) נכנס דף לה, ד) ס"א הודוס, ה) וע"ש פ"י ה"ל, ו) וע"ש מוס' מיר כג. ד"ה פסח ומוס' ימות מ. ד"ה אכילה ומוס' ב"ק דף קי. ד"ה אכילה, ז) ז"ל ופירוש (ה) מדיחא לעיל יב:; ט) וע"ש נגמ' ומוס' שם ד"ה מיני ומוס' סוכה דף מ. ד"ה צמנין.

תורה אור השלם

1. בי ביה אמרין ל' לאיש ידודה ולירושלם גירי ל'בם נר ואל תמונו אל קצבים: ירימיהו ד ג

הגהות הב"ח

א) נמי אלא מאי סמוך למנחה קטנה מן סוף; ב) שם כרבע שעות לדידן דמי;

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שהיה בו "מ. ע"י מענית כה ע"צ רש"י ד"ה שק מנעו:

מוסף רש"י

מטביל. הא דנקט מטביל, שכל מאלה על ידי טיטול היה (טובח לו).

מוסף תוספות

א. ולא נפיק בה. מוס' ה"ל"ט. ב. ואין לו טעם. ג. הובא דנשחט עליו בחיזור. שם. ד. וקאמר נימא קסבר מנחה גדולה נתן ומשום פסח וכו' רב ששה לא היה פסח. שם. ה. ואין ראיה זו דומה לגזון זה דאיידי ביה דאכילת גדרת אכילה. שם.

או דילמא סמוך למנחה קטנה. בתשע שעות כשהוא מאוחר בפרק תמיד (לעיל דף נט.). ומוס' מנחה. שיכנס לה כשהוא מאוחר: אגריפס המלך. לא היה אוכל עד תשע שעות: אי אמרם בשלמא סמוך למנחה קטנה היינו רבואיה. דלע"ג דעדיין לא אכל וזמן איסוריה אכתי לא מטא בשעה תשיעית עד לאחר תשע

אפי"ה לא יאכל משום דמשך ליה עד זמן איסורא יתענה ולא יאכל: אלא אי אמרם. ממנחה גדולה ואילך אסור מאי רבואיה דאגריפס והא כבר חל זמן איסוריה משש שעות ואילך וזריכא למימר דאסור בתמייה דלטו משום דלא אכל צעי למיעבד איסורא ושגרי למיכל מתחלת תשע: אצל. יכול אדם לטבול ולאכול מיני תרגימא פירות. והאי דנקט מטביל לפי שמאלס על ידי טיבול: צירקא. היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאין משביע: צצני מעייס. הואיל ועסוק בסעודה יכול הוא לאכול צצני מעיס מה שדרך השמש לאכול רשאי הוא לעשות כן מן המנחה ולמעלה והואיל והוא עסוק בהן מצער ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה: נירו לכס ניר. כשאתם טורחים טרחו דבדר שאתם יכולין ליהנות ממנו ושמש זה שעוסק בסעודה ובית המטבחים אם אינו נהנה מצער ליה:

רשב"ם

או דילמא סמוך למנחה קטנה. והיינו בגמר ט' שעות דמתשע שעות ומחלה

הוי זמן דהקרבנות תמיד של כל השנה כשהוא מאוחר דהשתא משום אימונועי מפסק ליכא דערב הפסקא היה התמיד קרב בשמונה ומחלה והפסקא אחריו מיד לפיכך אם בא לאכול סמוך למנחה קטנה דהיינו בגמר תשעה וכבר נשחט הפסקא ואין כאן לחוש אלא משום מנחה שלא יאכלנה אכילה גסה. ונהי נמי דמשום פסח איכא למיחש לאכילה גסה דאף על גב דהוא נאכל על השובע אכילה גסה מיהא אינה אכילה ובקדשים מויק הוא דחשבינן ליה ציצמות (דף מ.) אלא משום דלגבי לחם הויא אכילה גסה באכילה מועטת נקט מנחה אי נמי רבותא קאמר והכי קאמר או דילמא סמוך למנחה קטנה ואפילו בזמן דליכא פסח דליכא למיחש לעשייתו ולא לאכילתו משום אכילת מנחה מיהא איכא דלא ליהוי אכילה גסה חיישינן: אגריפס המלך. מלך כשר היה ממלכי חשמונאי^א ולא היה אוכל עד שעה ט': רבואיה דאגריפס. כלומר היינו רבותא דקתני בצרייתא אפי"ה אגריפס דלע"ג דעדיין לא אכל וזמן איסורא לא מטא דאכתי בשעה תשיעית עד לאחר תשעה שעות אפילו הכי לא יאכל משום דמשך ליה עד זמן איסור ויתענה ולא יאכל: אלא אי אמרם. ממנחה גדולה ולמעלה אסור מאי אפילו אגריפס הא מטא כבר זמן איסוריה משש שעות ומחלה ואילך וזריכא לדבירינן למימר לקמן לא גרס ליה: סוף סוף מאי רבואיה דאגריפס הא מטא ליה עיזן איסוריה. קודם שיגמור סעודתו. דלפילו רבי יוסי דפליג בהפסקת ערב הפסקא בריש פירקא [נט:] ואמר שלא להפסיק מאחר שהתחיל לאכול בהיתר הכא מודי דאסור דמעיקרא לדעת כן היה אוכל בתשע שעות שגמר סעודתו בתוך זמן איסוריה וכמתחיל לאכול אחר זמן איסורו דמי ואסיר: מהו דסימא ט' דאגריפס כארבע לידון דמי. דכיון דלמוד לאכול בתשע שעות כארבע שעות לדידן דמי ויאלץ גם הוא מנחה למיחש שאלוהין כד' שעות ציוס והלכך הואיל ואכתי לא מטא זמן איסורא נישרי לאכול בתחלת ט' אע"פ שתמשך סעודתו לאחר ט' קמ"ל דאסור לאכול. אצל אי הוה תנינן סמוך למנחה גדולה ליכא רבותא כלל ולא הוה שייך למיתני אפי"ה דכיון דטעמא משום דילמא אתו לאימונועי מפסקא ולא משום אכילה גסה דמנחה ליכא למימר הכי מהו דסימא ט' לאגריפס כד' לדידן דמי הלכך שמעינן מינה דמנחה קטנה תנן: מטביל. ואוכל מן המנחה ולמעלה: תרגימא. פירות ובשר בלא לחם. והא דנקט מטביל שכל מאכלס ע"י טיבול: צירקא. היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאין משביע: ונראה צעני דמגרי ליכא למיכל ואוכל מנחה למיחש יותר ולפיכך היה אוכל [ירק] ולא היה נוהג כן כי אם ערב הפסקא כדי להמשיך ולאכול ציליה כדאמר' במס' שבת צ"ב תולין (דף קמ.) אמר רב חסדא בר בי רב לא ליכול ירקא משום דמגרי ליכא כו' וכדאמר גמי בסמוך רבא הוי שמי חמרא במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגריר לליביה. ודברים הללו כגון מיני תרגימא וירקות ממשכינן את הלז לאכול כדמוכח נמי בצרכות (דף מצ.) שהיו רגילין לאכול דפרפת קודם אכילת הפת לגרר את הלז כדתנן בירך על הפת פטור את הפרפרת על הפרפרת לא פטור את הפת אלמא דפרפרת קודם לפת: סיניא נמי הכי. דאוכלין מיני תרגימא ערב הפסקא כדי להמשיך את הלז: השמש מטביל צצני מעייס. כלומר צצני מעייס של בהמות הנשחטות לסעודת יו"ט וגם נתן מהם לפני הארוחת המנויין יחד על הפסקא כדי שיאכלו מנחה ופסקא למיחש. ובערב הפסקא קאי בתוספתא דפסחים^א ואפי"ה מן המנחה ולמעלה דלעיל מינה תניא ע"פ סמוך למנחה לא יאכל כו': ואע"פ שאין ראיה לדבר. דאכילה מושכת אכילה וזכר לדבר יש קצת דכתיב נירו לכס ניר הראה לנו הנביא דוגמא שחורשין את הקרקע כדי לקבל את הזריעה ואם אינה חרושה אינה מקבלת הזריעה אף אדם האוכל דברים שאין משביעין את האדם פותחים בני מעים ומרחיבין אותן ויקבל המאכל של סעודה אחריו כן למיחש כן נראה צעניי שיטה זו ועיקרה. ורבינו שלמה זקני פירשה כן בני מעיים הואיל ועסוק בסעודה יכול הוא לאכול צצני מעייס מה שדרך השמש לאכול רשאי הוא לעשות כן מן המנחה ולמעלה דהואיל ועסוק בהן מצער ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה נירו לכס ניר כשאתם טורחים טרחו שכולו ליהנות ממנו ושמש זה שעוסק בסעודה או צצית המטבחים אם אינו נהנה מצער ליה ולא נהירא. עוד יש לשון אחר ואין צו ממש:

בין

ואתי לאימונועי מפסח. ואפילו אחר שיעשה פסח אסור כדי שלא ימהר לאכול ויעשה פסח שלא כראוי: דילמא אתי אביבא אביבא גסה. ואינה אכילה^א כדאמרין בפרק בתרא דיומא (דף פ.) האוכל אכילה גסה ציוס הכפורים פטור וקשה דאמר' נזיר

ואתי לאימונועי מלמיעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה אמר רבינא ת"ש אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בתשע שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך אי אמרת בשלמא סמוך למנחה קטנה תנן היינו רבותיה דאגריפס אלא אי אמרת סמוך למנחה גדולה תנן מאי רבותיה דאגריפס חל איסור עליה מעיקרא^א אלא אסמוך למנחה קטנה תנן סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטיא ליה זמן איסורא מהו דתימא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות^א דידן דמי קמ"ל אמר רבי^ב (יוסי)^ב אבל מטביל הוא במיני תרגימא ר' יצחק מטביל בירקי תניא גמי הכי^ג השמש מטביל בבני מעיין ונותנן לפני האורחים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ונירו לכס ניר ואל תזרעו אל קוצים^ד רבא יהוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפסחא כי היכי דניגוריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא אמר רבא מנא אמונא לה דחמרא מיגדר גריר דתנן ב"ן לעמוד בג' שעות והיה מתנהג כחלמין חכם לאכול בשעה ששית^ה אחרי קומו ואין נראה דל"כ הוה ליה למימר ט' שעות לאגריפס כשש שעות לח"ט: ב"י תרגימא. פ"י רש"ס פירות ובשר בלא לחם ולא נהירא דאמרין בתוספתא דכ"ז מצרכין בורה הביאו לפניו מיני תרגימא מצרכין בורה ואין מצרכין בורה מיני מנוונות אלא על חמשת מינים ומיהו בפרק בתרא דיומא (דף ע.) איכא חד שיורא דמשני ואיציעית אימא מאי מיני תרגימא פרי: ב"ר ר' רבב ניר. פ"י רש"ס דעל ידי חמשה מקבלת הזריעה ה"ג ע"י אכילת תרגימא יאכל מנחה מיהו חרישה וזריעה תרי מיילי נינהו ולא דמי לשמי אכילות^ה ונראה שזה הפסוק משל הוא כענין זה דכתיב (וימיה ד) אם תשוב ישראל נחם ה' אלי תשוב אם תסיר שקויןך וגו' פ"י לאחר שתסירו שקויןך אז תשובו אלי וכל זמן שקויןך עמכם ונתיאשתם ממני לא תוכלו לשוב כי כה אמר ה' נירו לכס ניר ולא תזרעו אל קוצים כל זמן שהקויןך בתוכה אינה מועלת וזריעתה כלום ור"י מייחתי וזכר לדבר כשאלך קצת לבו נמשך יותר אבל כשלא אכל כלל ונתיאש אין לבו נמשך אחר אכילה והוי כזרק אבן לחמת: אלא

אגריפס הא מטא כבר זמן איסוריה משש שעות ומחלה ואילך וזריכא לדבירינן למימר לקמן לא גרס ליה: סוף סוף מאי רבואיה דאגריפס הא מטא ליה עיזן איסוריה. קודם שיגמור סעודתו. דלפילו רבי יוסי דפליג בהפסקת ערב הפסקא בריש פירקא [נט:] ואמר שלא להפסיק מאחר שהתחיל לאכול בהיתר הכא מודי דאסור דמעיקרא לדעת כן היה אוכל בתשע שעות שגמר סעודתו בתוך זמן איסוריה וכמתחיל לאכול אחר זמן איסורו דמי ואסיר: מהו דסימא ט' דאגריפס כארבע לידון דמי. דכיון דלמוד לאכול בתשע שעות כארבע שעות לדידן דמי ויאלץ גם הוא מנחה למיחש שאלוהין כד' שעות ציוס והלכך הואיל ואכתי לא מטא זמן איסורא נישרי לאכול בתחלת ט' אע"פ שתמשך סעודתו לאחר ט' קמ"ל דאסור לאכול. אצל אי הוה תנינן סמוך למנחה גדולה ליכא רבותא כלל ולא הוה שייך למיתני אפי"ה דכיון דטעמא משום דילמא אתו לאימונועי מפסקא ולא משום אכילה גסה דמנחה ליכא למימר הכי מהו דסימא ט' לאגריפס כד' לדידן דמי הלכך שמעינן מינה דמנחה קטנה תנן: מטביל. ואוכל מן המנחה ולמעלה: תרגימא. פירות ובשר בלא לחם. והא דנקט מטביל שכל מאכלס ע"י טיבול: צירקא. היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאין משביע: ונראה צעני דמגרי ליכא למיכל ואוכל מנחה למיחש יותר ולפיכך היה אוכל [ירק] ולא היה נוהג כן כי אם ערב הפסקא כדי להמשיך ולאכול ציליה כדאמר' במס' שבת צ"ב תולין (דף קמ.) אמר רב חסדא בר בי רב לא ליכול ירקא משום דמגרי ליכא כו' וכדאמר גמי בסמוך רבא הוי שמי חמרא במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגריר לליביה. ודברים הללו כגון מיני תרגימא וירקות ממשכינן את הלז לאכול כדמוכח נמי בצרכות (דף מצ.) שהיו רגילין לאכול דפרפת קודם אכילת הפת לגרר את הלז כדתנן בירך על הפת פטור את הפרפרת על הפרפרת לא פטור את הפת אלמא דפרפרת קודם לפת: סיניא נמי הכי. דאוכלין מיני תרגימא ערב הפסקא כדי להמשיך את הלז: השמש מטביל צצני מעייס. כלומר צצני מעייס של בהמות הנשחטות לסעודת יו"ט וגם נתן מהם לפני הארוחת המנויין יחד על הפסקא כדי שיאכלו מנחה ופסקא למיחש. ובערב הפסקא קאי בתוספתא דפסחים^א ואפי"ה מן המנחה ולמעלה דלעיל מינה תניא ע"פ סמוך למנחה לא יאכל כו': ואע"פ שאין ראיה לדבר. דאכילה מושכת אכילה וזכר לדבר יש קצת דכתיב נירו לכס ניר הראה לנו הנביא דוגמא שחורשין את הקרקע כדי לקבל את הזריעה ואם אינה חרושה אינה מקבלת הזריעה אף אדם האוכל דברים שאין משביעין את האדם פותחים בני מעים ומרחיבין אותן ויקבל המאכל של סעודה אחריו כן למיחש כן נראה צעניי שיטה זו ועיקרה. ורבינו שלמה זקני פירשה כן בני מעיים הואיל ועסוק בסעודה יכול הוא לאכול צצני מעייס מה שדרך השמש לאכול רשאי הוא לעשות כן מן המנחה ולמעלה דהואיל ועסוק בהן מצער ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה נירו לכס ניר כשאתם טורחים טרחו שכולו ליהנות ממנו ושמש זה שעוסק בסעודה או צצית המטבחים אם אינו נהנה מצער ליה ולא נהירא. עוד יש לשון אחר ואין צו ממש:

בין

מו א ב ג מ"י פ"י מהל' מנחה הלכה יב סגן עשין מ טושי"ע א"ח פ"י מעא ס"א:

רבינו הגנאל

בתנ"י סמוך למנחה כו'. אוקימנא סמוך למנחה קטנה, מדרגיא אפילו אגריפס המלך שרגיל לאכול בתשע לא יאכל עד שתחשך. אמר רב יוסף אבל מטביל הוא במיני תרגימא. פ"י רב האי תרגימא כסנין של מיני תרגימא בתוספתא דברכות הובאו לפניו מיני תרגימא מברך עליהן בורא מיני [כסנין]. רבי צדוק מטביל בירקי. כלומר היה אוכל. זה מיני תרגימא, וזה היה אוכל [ירק]^ה מן המנחה ולמעלה. תניא נמי הכי השמש טובל בבני מעים ונותן לפני הארוחת. רבא הוה שתי חמרא טובא במעלי דפסחא אמר כי היכי דנגוריה לליביה ונכפין למצה וכו'.

א) נראה דל"כ וענין ערך טעל א': ר"י יצחק מטביל פ"י היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה ולפי' א"י' למה שהיהו בש"ס וינל.

בין

